

בס"ד, כ"ג בסיון תשפ"ו

8 ביוני 2026

תיק מס' 86018

פסק דין

לבין

הנתבע

בעל בית

בעניין שבין

התובע

מהנדס

א. רקע

התובע, מהנדס אזרחי במקצועו, נשכר על ידי הנתבע לצורך ניהול וקידום ההליך לקבלת היתר בנייה לתוספת בנייה בביתו. ההתקשרות הזאת נולדה לאחר שאדריכל קודם הכין תוכניות עבור המבנה, אך עבודתו הופסקה באמצע. בתאריך 23.6.2025 חתמו הצדדים על הסכם עבודה, במסגרתו נקבע כי התמורה הכוללת בגין הפרויקט תעמוד על סך של 10,000 ₪ בתוספת מע"מ, אשר תשולם בהתאם לאבני דרך ותחנות תשלום המוגדרות בחוזה. במעמד חתימת ההסכם שילם הנתבע לתובע מקדמה בסך 1,500 ₪ בתוספת מע"מ.

לאחר שהחל התובע בביצוע עבודתו, נודע לצדדים כי שכנו של הנתבע מתכוון אף הוא להרחיב את ביתו הצמוד. משהתברר כי הרחבה מתוכננת זו עשויה לפגוע בתוספת המבוקשת של הנתבע, ביקש הנתבע לשנות את תוכניות הבנייה המקוריות. התובע נענה לבקשה, הכין סקיצות ותוכניות חלופיות והגיש לנתבע, אולם אלו לא מצאו חן בעיני האחרון. בנסיבות אלו, החליט הנתבע להשהות את הליך קבלת היתר הבנייה שלו, וזאת עד שיוכל להגיש התנגדות רשמית לבנייתו של השכן, או לחלופין עד שיתבהרו היקפי הבנייה של השכן וניתן יהיה להתאים אליהם את התוכניות בצורה מיטבית.

בעקבות החלטת הנתבע על השהיית הפרויקט, דרש התובע לקבל שכר ותשלום בגין השירותים המקצועיים שסיפק וההוצאות שהוציא עד לאותו מועד. משלא עלה בידי הצדדים להגיע לעמק השווה בדבר גובה הסכום המגיע לתובע, הודיע התובע על הפסקת עבודתו וסיום ההתקשרות בין הצדדים, והגיש את התביעה שלפנינו.

ב. טענות התובע

לאחר שהחל התובע בעבודתו על התוכניות, ביקש הנתבע לערוך שינויים בהן, וזאת לנוכח הרחבתו המתוכננת של השכן הצמוד. בהתאם לכך, הכין התובע סקיצות חלופיות, אך אלה לא מצאו חן

עמוד 1 מתוך 12

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.eretzhemdah.org beatdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

בעיני הנתבע. בנוסף לעבודת הסקיצות, שילם התובע מכיסו סך של 1,800 ₪ עבור שירותי שרטוט על התוכניות. לפיכך, הוא תובע תשלום הן בגין העבודה שביצע והן בגין ההוצאות שהוציא. לאחר תקופות ארוכות בהן הנתבע לא ענה לפניית הרבות של התובע, החליט התובע להגיש תביעה זו.

התובע מבקש לחייב את הנתבע בתשלום סך של 8,900 ₪, המורכב מן הרכיבים הבאים:

- 1,800 ₪ – הוצאות שרטוט ששילם התובע לשרטוט מטעמו.
- 3,740 ₪ בתוספת מע"מ – שכר טרחה בגין 10 שעות עבודה על פי תעריף שעתי למהנדס על ידי החשב הכללי במשרד הביטחון.
- 2,360 ₪ – פיצוי בגין אבדן ימי עבודה עקב ניהול ההליך.
- 1,000 ₪ – אגרת בית הדין.

ג. טענות הנתבע

הנתבע דוחה את התביעה וטוען כי פנה אל התובע בבקשה שייצגו ויסייע לו בהליך ההתנגדות לפרויקט הבנייה המתוכנן של שכנו הצמוד. בשלב זה, לטענת הנתבע, התברר לו לראשונה כי התובע מועסק במקביל גם על ידי אותו שכן. לגישת הנתבע, מערכת יחסים כפולה זו מקימה ניגוד עניינים מובהק וחמור, השולל מן התובע כל יכולת אובייקטיבית לפעול כראוי לשם קידום האינטרסים המקצועיים של הנתבע.

בנסיבות אלו, טוען הנתבע כי עמדו בפני התובע שתי חלופות בלבד:

1. פרישה מוחלטת ללא תמורה (מקח טעות): היה על התובע לפרוש מן הפרויקט כליל ומלכתחילה מבלי לדרוש כל תשלום נוסף, שכן ההסכם כולו נגוע במקח טעות עקב הסתרת ניגוד העניינים. יצוין כי על אף עמדתו העקרונית הזו, הציע הנתבע – לפני משורת הדין ולשם השגת פשרה בלבד – לשלם לתובע סך של 730 ₪ סופיים לשם חתימה על הסכם סיום התקשרות.
 2. הסכם השהיה והמשך עבודה (לפנים משורת הדין): לחלופין, הציע הנתבע לתובע לקבל תשלום ביניים נוסף בסך 1,500 ₪, במסגרת הסכם להקפאת המצב והשהיית העבודה. זאת, עד לסיום הבירור הממוני והתכנוני מול השכן, כאשר עם תום ההשהיה יחזור התובע לעבודה וישלים את הליך קבלת היתר הבנייה בהתאם למציאות החדשה.
- לגישת הנתבע, מאחר שהתובע סירב לקבל על עצמו את המחויבות לשוב ולהשלים את העבודה בתום תקופת ההקפאה, הרי שהוא זה שהפך את עסקת היסוד, ומשכך אינו זכאי לכל תשלום מעבודה שממנה בפועל לא נהנה.

לחלופין וכלפי עריכת התוכניות, טוען הנתבע כי היקף העבודה שביצע התובע בפועל טרם ההשהיה היה מצומצם ודל ביותר. הסקיצות הראשוניות שהכין התובע אינן מצדיקות דרישת תשלום נוספת, הן בשל היקפן המקצועי המזערי והן בשל היעדר טרחה משמעותית הכרוכה בהפקתן.

ד. תביעה נגדית

הנתבע דורש מהתובע החזר המקדמה ששולמה על סך 1500 ₪ + מע"מ.

ה. נושאי דיון

1. האם עבודת התובע עבור שכן הנתבע מקימה ניגוד עניינים השולל ממנו את היכולת לקיים את התחייבויותיו כלפי הנתבע?
2. פרשנות ההסכם לגבי אופן חישוב תשלום על מה שעשה התובע.
3. האם החלטת התובע להפסיק את עבודתו היתה מוצדקת?
4. מהו שווי העבודה שביצע התובע עבור הנתבע עד למועד השהיית ההליך?
5. האם וכמה הנתבע חייב לשלם על הוצאות התובע עבור השרטוטים?
6. האם הנתבע זכאי להחזר כספי המקדמה?

ו. האם התובע עומד בניגוד עניינים השולל את יכולתו לעבוד עבור הנתבע?

בפתח דברינו עלינו לבחון את טענתו המרכזית של הנתבע, לפיה עבודתו ההנדסית של התובע עבור השכן הקימה ניגוד עניינים מובהק, המהווה "מקח טעות" ומפקיע מהתובע את זכאותו לשכר.

מן העובדות שהוצגו בפני בית הדין עולה כי הצדדים חתמו על הסכם עבודה ביום 23.6.2025. כחודש לאחר מכן, בתאריכים 28-29.7.2025, שלח התובע לנתבע תוכניות מפורטות שנועדו להרחבת המבנה, אשר כללו אלמנטים קונסטרוקטיביים חדשים מעבר לתוכניות האדריכל הקודם. טענת התובע כי עבודה זו בוצעה והוגשה בטרם נודע לצדדים על כוונת הבנייה של השכן, לא הוכחה על ידי הנתבע. זאת ועוד, אף לאחר שנודע על תוכנית השכן, המשיך הנתבע בהתקשרות עם התובע בניסיון משותף למצוא חלופה תכנונית שתספק את הנתבע במידה ותוכנית השכן תאושר.

לשם הדיון בטענת ניגוד העניינים, הציג התובע שלוש סיבות לדחייתו, אשר נתמכו בחלקן בחוות דעת מקצועית של האדריכלית ד"כ:

1. **הצדקה תכנונית:** לגישת התובע והאדריכלית, אין מניעה חוקית או תכנונית להרחבת השכן באותו מיקום, וממילא לא היה ביכולתו המקצועית לייצג את הנתבע בהתנגדות

סרק. הנתבע מצידו חלק על כך בתוקף וטען כי בדק את הדברים במישור המשפטי וההלכתי (מצד דיני היזק ראייה, חסימת חלונות וירידת ערך) ומצא כי זכותו להתנגד מוצדקת.

2. **הפרדת סמכויות:** עבודת התובע עבור השכן הצטמצמה לייעוץ קונסטרוקטיבי בלבד, ללא מעורבות בהיבטים אדריכליים או בקביעת מיקום ואופי המבנה. משכך, טוען התובע כי עבודתו עבור השכן לא פגעה באיכות עבודתו עבור הנתבע, ואף סייעה בסנכרון ההנדסי. מנגד, טען הנתבע כי עצם העסקתו של המהנדס אצל הצד שכנגד מונעת ממנו להתייצב מולו, והראיה לכך היא שהתובע מצדיק את עמדת השכן.

3. **גדר ההתקשרות המקורית:** התובע הדגיש כי ייצוג הנתבע בהליכי התנגדות מול שכנים לא נכלל מלכתחילה בהסכם שבין הצדדים. מנגד, טען הנתבע כי מימוש תוכנית השכן פוגע אנושות בתוכניתו שלו, עד כדי אובדן הטעם בפרויקט כולו, והטלת המעמסה של פנייה לאדריכל נוסף אינה מוצדקת (אף שהיה מוכן להוסיף תשלום לתובע עבור הובלת ההתנגדות, והתובע סירב).

הכרעת בית הדין בסוגיה זו:

- **ביחס לנימוק הראשון:** אין ביכולתו של בית הדין לבחון או להכריע בשלב זה האם תוכנית השכן עומדת בכללי התכנון המקובלים ומה תהא החלטת הוועדה המקומית בעניינה. לפיכך, בית הדין אינו מקבל את טענת הפטור של התובע המבוססת על ההנחה שהשכן "צודק" באופן מוחלט.
- **ביחס לנימוק השני:** בית הדין מקבל את עמדת התובע. הנתבע אינו יכול לפטור את עצמו מתשלום או להעלות טענת ניגוד עניינים מבלי שהוכיח בפועל כי עבודת הקונסטרוקציה של התובע אצל השכן פגמה במחויבותו המקצועית כלפיו, או גרמה לליקוי כלשהו בתוכניות שהוכנו עבורו. הנתבע לא הרים נטל ראיה זה.
- **ביחס לנימוק השלישי:** עיון בסעיף ב' לחוזה שבין הצדדים, לצד הקשבה להקלטת שיחת הטלפון שהוגשה לבית הדין, מעלה כי עיקר קובלתו של הנתבע היא על כך שהתובע אינו נרתם להוביל את מסע ההתנגדות נגד תוכניות השכן. ברם, בעניין זה הדין עם התובע: הליכי התנגדות לבניית שכנים אינם חלק ממטלותיו של מהנדס המגיש תוכניות להיתר, ולא נכללו ביעדי החוזה. משלא הוטלה עליו חובה זו, אין זה משנה אם התובע סירב להוביל את ההתנגדות מחמת ניגוד עניינים, חוסר זמן או חוסר מיומנות. אומנם מסתבר שהנתבע לא היה מתקשר עם מהנדס שאינו פנוי לסייע לו בכך, אך אין בנסיבות פתאומיות אלו כדי לכונן עילת "מקח טעות", שכן מלאכת ההתנגדות אינה חלק עיקרי או מובנה בעבודת ההנדסה, והצורך בה נולד רק בשלב מאוחר ובהפתעה.

מעבר לצורך, נדגיש כי אף אם היה מקום לראות בדבר משום מקח טעות, הרי שהנתבע מחל על זכות זו לחלוטין. מן המפורסמות הוא כי מי שנתוודע למום או לניגוד אינטרסים בעסקה, ובכל זאת בחר להמשיך להשתמש בחפץ או בשירות – הפסיד את זכותו לבטל את המקח, כנפסק להלכה בשולחן ערוך (חושן משפט סימן רלב סעיף ג). בענייננו, הנתבע המשיך להסתייע בשירותיו של התובע ולדון עמו על חלופות תכנוניות גם לאחר שנודע לו על עבודתו עבור השכן, ובכך מחל על עילת הביטול.

לסיכום: טענת ניגוד העניינים כעילת פסילה או כעילה למקח טעות – נדחתה. התובע זכאי לקבל את שכר עבודתו על פי החוזה עבור כל החלקים שבוצעו על ידו בפועל.

ז. פרשנות ההסכם ואופן חישוב התמורה החלקית

בבואנו לקבוע את גובה החיוב המוטל על הנתבע, עלינו לפרש תחילה את המנגנון החוזי שקבעו הצדדים למקרה של הפסקת התקשרות בטרם עת. דברים אלו מבוססים על הכלל החשוב בדיני ממונות – "כל תנאי שבממון קיים", ועל כן להתניות ולקביעות שבין הצדדים יש חיוב הלכתי. בהסכם החתום נקבע במפורש כי: "במידה והמזמין או לחלופין המהנדס החליטו על הפסקת ההתקשרות ביניהם, יהא על המזמין לשלם עבור כל השלבים שבוצעו על ידי המהנדס עד מועד הפסקת ההתקשרות". מאחר שהצדדים חתמו על תנאי זה, אין חולק כי קיימת לתובע זכות עקרונית לפרוש מן העבודה, וקיימת לו זכות לקבלת שכר בגין עבודתו שבוצעה.

ברם, יש לדון במשמעות המונח "שלבים שבוצעו": התובע ראה בסעיף זה מקור לזכאותו לשכר מלא על פי חישוב שעתי רציף של ההשקעה שהושקעה בפועל. אולם, אפשר לכאורה לקרוא את הסעיף באופן שהשלבים הם אלה המופיעים תחת סעיף "תנאי תשלום" (סעיף ד' לחוזה), המגדיר ארבע פעימות תשלום ברורות: 15% כמקדמה בחתימה, 50% עם הגשת התוכניות למועצה, 15% עם הגשת תוכניות קונסטרוקציה, ו-20% עם השלמת הטיפול בהיתר. מאחר שהתובע הודה כי טרם הגיש את התוכניות למועצה, הרי שיתכן שלא הושלם כל "שלב" המזכה בתשלום מעבר למקדמה.

בניתוח לשון השטר, עומדים לזכות הנתבע שני כללים הלכתיים יסודיים:

1. הדקדוק בלשון השטר: השולחן ערוך פוסק בחושן משפט (סימן סא סעיף טו): "מדקדקין לשון השטר ודנין על פי אותו דקדוק, ולא אמרינן האי גברא לא גמיר כולי האי" (כלומר, אין אנו אומרים שכותב השטר לא דייק במילותיו). שימוש מדקדק במילה "שלבים" מורה על נקודות ציון מובדלות וקשיחות (דיסקרטיות), ולא על רצף מתמשך או אחוז ביצוע משתנה.

2. יד בעל השטר על התחתונה: הכלל המנחה בכל ספק פרשני בשטר הוא שיש לגבות את הסכום המינימלי האפשרי מתוך מגוון הפירושים, כנפסק בשו"ע חו"מ (סימן מב).

אולם, צלילה לעומק מבנה החוזה מגלה קושי פרשני ממשי בהצמדת המילה "שלבים" לפעילות התשלום: מתוך ארבע הפעילות שבסעיף ד', פעימת המקדמה (15%) אינה מהווה שלב ביצועי, ופעימת גמר ההיתר (20%) חלה ממילא רק בסיום הפרויקט, שלב שבו כבר אין משמעות מעשית לסעיף הפסקת ההתקשרות. נמצא כי נותרו שני שלבי ביצוע בלבד. קשה להלום כי בלשון בני אדם המשפט "לשלם עבור כל השלבים שבוצעו" מכון לכל היותר לשלב אחד או שניים.

יתרה מזו, אילו "השלבים" היו זהים לחלוטין לפעילות התשלום, הרי שהתובע היה זכאי לקבל את כספו מיד עם הגעתם, ומה חידוש יש בסעיף הקובע שעליו לקבל תשלום במקרה של הפסקת התקשרות? פרשנות זו מותירה את סעיף הפסקת ההתקשרות ריק מתוכן מעשי. בהלכות שטרות נפסק (על פי תשובת הרא"ש בשו"ע חו"מ סימן מב סעיף ט, וכן באורים שם ס"ק כז) כי פרשנות המרוקנת סעיף בשטר ממשמעות מעשית – אינה סבירה ואינה מתקבלת.

אפשרות נוספת היא לקשור את השלבים לששת התפקידים המנויים בסעיף ב' לחוזה:

ב. המהנדס מתחייב לספק את השירותים הבאים:

1. ביצוע תיקונים בגרמושקה הקיימת, עד לאישור התוכניות ע"י בודקת התוכניות במועצה.
2. חתימה על תוכניות ההגשה כ"עורך הבקשה הראשי" ו"מתכנן שלד הבניין".
3. תכנון הנדסי ועריכת תוכניות קונסטרוקציה לתוספת חדר המדרגות.
4. אישור תקינות לממ"ד (בהתאם לתקינותו בפועל) וטיפול בבקשה מול פקע"ר לקבלת פטור (ככל שניתן).
5. לווי הבקשה ועבודה מול המועצה עד לקבלת היתר בניה.
6. פיקוח עליון – בדיקת הזיון לפני היציאות. יש לתאם עם המהנדס 48 שעות לפחות לפני ביצוע היציאות.

אך עיון שם מלמד כי מדובר ברשימת מטלות כללית ולא בשלבי ביצוע כרונולוגיים.

על כן קובע בית הדין כי קיימת סבירות פרשנית גבוהה שהמונח "כל השלבים שבוצעו" אינו מפנה לפעילות התשלום הקשיחות, אלא בא לבטא הערכה רציפה ויחסית של היקף הביצוע בפועל (אחוז העבודה שנעשה). עם זאת, נוכח המתח הלשוני והכלל ההלכתי של "יד בעל השטר על התחתונה", סוגיה זו היא דוגמה מובהקת להפעלת כוחו של בית הדין לפסוק בדרך של פשרה הקרובה לדין, על מנת לשום במדויק ובאופן הוגן את שווי העבודה שבוצעה.

ח. האם החלטת התובע להפסיק את עבודתו הייתה מוצדקת:

התובע הסביר כי החלטתו לפרוש מהפרויקט נבעה מהתנהלות הנתבע, אשר סירב לשלם לו תשלום חלקי כלשהו, וזאת חרף עבודתו המשמעותית ובשים לב לשיהוי הבלתי צפוי בהתקדמות הפרויקט עקב ענייני השכן. על פניו, נקודת המוצא היא שאם סירובו של הנתבע לשלם באותו שלב היה מוצדק כדין, הרי שהפסקת העבודה המיידית מצד התובע אינה מוצדקת.

בבחינת המצב הרגיל, התובע הודה כי טרם הגיש את התוכניות למועצה (השלב המזכה ב-50% מהשכר), אך טען כי השלים כ-75% מהעבודה הנדרשת לשם כך, שכללה 10 שעות עבודה שלו והוצאה ישירה של 1,800 ₪ לשרטוט (עבור 15 שעות עבודה מצידה). התובע מסכים כי בימים כתיקונם לא הייתה לו זכות חוזית לדרוש את הפעימה הבאה בטרם הגשה בפועל, אך ביקש להחריג מקרה זה נוכח השיהוי הממושך וההוצאה הגבוהה לשרטוט שעלתה על המקדמה שקיבל.

מצד אחד, דרישת המהנדס לקבלת תשלום ביניים הגיונית ומובנת מבחינה עסקית. מצד שני, החוזה הגדיר פעימות ברורות, וגם במסלול תקין צפוי היה שהתשלום לשרטוט יקדים בכמה שבועות את פעימת התשלום מהלקוח. בעולם העסקי שבו נוהגים ימי אשראי ("שוטף פלוס"), מצב של מימון ביניים למשך זמן מה אינו חריג, ובוודאי שלאור הכלל "יד בעל השטר על התחתונה" ניתן לפרש את החוזה כך שאין לדרוש תשלום שני לפני הגשה למועצה. על כן, אילו סירב הנתבע לשלם רק מטעם זה, לא הייתה לתובע עילה מוצדקת להפסקת ההתקשרות.

אלא שבית הדין מוצא כי יש להצדיק את החלטת התובע להפסיק את ההתקשרות מטעמים אחרים: הנתבע, בסירובו המוחלט לשלם, לא התבסס על לשון החוזה או על פעימות התשלום החסרות. טענות הפטור שלו התבססו על ניגוד העניינים (שנדחה לעיל), על חוסר שביעות רצונו מתוכנית השכן, ועל הטענה הגורפת שהתובע "לא עשה כמעט כלום". טענות פטור אלו אינן מתקבלות, וכדלקמן.

בנסיבות אלו, בהן הלקוח מעלה טענות שווא ומתנער מעצם מחויבותו לשלם על העבודה, קם אצל המהנדס חשש מבוסס כי מדובר באדם שיסרב לשלם לו בסופו של יום תחת אמתלות שונות. בית הדין אינו קובע מסמרות לגבי דיוקם של התיאורים האישיים, אך מקבל כצעד הגיוני, לגיטימי ומובן את החלטתו של התובע שלא לרצות להמשיך בקשר עסקי עם הנתבע בנסיבות אלו, ולפיכך הפסקת עבודתו הייתה מוצדקת.

ט. שווי העבודה עד הפסקת עבודת התובע

משהכריע בית הדין כי הפסקת ההתקשרות מצד התובע הייתה מוצדקת, וכי לשון החוזה מורה על תשלום עבור עבודה חלקית על פי אחוז הביצוע, עלינו לשום את שווי העבודה שנעשתה בפועל. בהסכם עצמו לא נקבע מנגנון ברור לחישוב שווי זה במקרה של פרישה.

בבואנו לנתח את ההיגיון החשבונאי והמשפטי של תשלום חלקי, אנו נתקלים בשתי גישות קוטביות שיצאו מפי בעלי הדין: התובע טוען לחובת תשלום מכוח השקעתו – "כיצד ניתן שלא לשלם לי על הזמן והמשאבים שהשקעתי עבורך?"; ומנגד, הנתבע טוען מכוח התועלת – "כיצד ניתן לחייבני להוציא ממון על שלבי פרויקט שלא הפקתי מהם כל הנאה או תועלת?". לשני הטיעונים ישנו בסיס איתן של צדק, וההלכה אכן מאזנת בין שווי העבודה המושקעת לבין ערך התועלת שהופקה ממנה.

סוגיה זו שורשה בגמרא במסכת בבא מציעא (דף עו:): הדנה בפועל שעשה חצי מלאכה. נפסק בשולחן ערוך (חושן משפט סימן שלג סעיף ד), כי כאשר פועל חוזר בו באמצע העבודה, "ידו על התחתונה". המשמעות היא שאם שכר הפועל לכל המלאכה היה שני סלעים, וכעת נדרש בעל הבית לשלם סלע וחצי לפועל אחר כדי להשלימה, הפועל המקורי יקבל חצי סלע בלבד (שכן התועלת הריאלית שנתרה לבעל הבית שווה חצי סלע). מאידך, הרמ"א (שם) פוסק כי במקום שבו המזמין (בעל הבית) הוא זה שחזר בו, "יד בעל הבית על התחתונה", והוא מחויב לשלם לפועל את הסכום הגבוה מבין שווי העבודה לבין התועלת שהופקה.

בענייננו, אף שלשון החוזה אינה מבחינה במישרין בין סיבת הפסקת העבודה לזהות המפסיק, והכלל הרגיל של "יד בעל השטר על התחתונה" (שו"ע חו"מ סי' מב) היה מוליך לחישוב לפי הסכום המינימלי (התועלת לנתבע), הרי שיש ללכת אחר אומדן דעתם של הצדדים. כפי שנפסק בשולחן ערוך (חו"מ סימן סא סעיף טז), כאשר ברור לנו שהצדדים התכוונו לתנאי המעניק זכות מעבר לדקדוק הלשון היבש, הולכים אחר הכוונה. אומדן הדעת בעסקה מעין זו הוא שאם העובד פורש ללא הצדקה, הוא אינו זכאי להסב נזק פיננסי למזמין; אך כאשר הפסקת העבודה נכפתה עליו בשל מעשי המזמין והתנערותו, זכאי העובד לתשלום מלא על פי מה שביצע, אף אם המזמין לא הפיק מכך תועלת בסופו של יום. משקבענו כי פרישת המהנדס הייתה מוצדקת, יש לשום את שכר הראוי לפי היקף עבודתו.

בקביעת שווי העבודה ניצבים בפני בית הדין שני קשיים מעשיים:

1. היעדר תיעוד שעות ונטל הראיה

התובע טען כי השקיע לפחות 10 שעות עבודה (ולמערכתו אף יותר). הנתבע מצידו טען כי העבודה דרשה שעות בודדות בלבד, שכן הסקיצות נערכו תוך כדי שיחות טלפון.

מבחינה כלכלית, בתיק בהיקף כספי מצומצם כזה, אין כל היגיון להטיל על הצדדים הוצאות של מינוי מומחה מטעם בית הדין, ועל כן חובה עלינו להכריע על פי שיקול דעתנו והסמכות לפסוק בדרך של פשרה הקרובה לדין. בית הדין דוחה את ניסיונות הנתבע למעט בערך עבודתו של התובע.

מהקלטות השיחות המקצועיות שהוגשו לבית הדין עולה כי הצדדים שוחחו במשך שעה וחצי לפחות בעניינים הנדסיים מובהקים, וניכר בעליל כי התובע ביצע עבודת הכנה משמעותית הן לפני השיחות והן לאחריהן. יתרה מזו, הסכמתו המקורית של הנתבע לשלם תמורה כוללת של 10,000 ₪, מתוכם 6,500 ₪ (כולל המקדמה) עד לשלב ההגשה למועצה, מלמדת כי גם לשיטתו מדובר בעבודה בעלת שווי משמעותי. הצעת הנתבע לשלם סכומים זעומים של מאות שקלים, או סך של 2,500 ₪ כולל מע"מ עבור המהנדס והשרטוט יחד, אינה משקפת מבט רציני ומקצועי על נסיבות העניין.

הלכה פסוקה היא, כי כאשר עובד מבצע מלאכה עבור בעל הבית על פי דרישתו, באופן שרק העובד מודע להיקף הזמן שהושקע, העובד נאמן על דיווח שעותיו (בזמן חז"ל – בשבועה, וכיום בפסיקת בית הדין), כפי שעולה מדברי הרמ"א (חו"מ סימן צא סעיף ג), הסמ"ע (שם ס"ק טז) והש"ך (שם ס"ק כג). אף שבענייננו החוזה נחתם על בסיס מחיר גלובלי (פאושלי) ולא לפי תעריף שעותי, הרי מתוך שהסעיף חוזה אפשרות של תשלום חלקי, עקרון הנאמנות וההסתמכות על דיווח העובד נותר שריר וקיים.

2. תמחור שעותי מול שכר גלובלי

הקושי השני נעוץ בדרישת התובע לתמחור את שעות עבודתו לפי מחירון החשב הכללי במשרד הביטחון. בית הדין סבור כי דרישה זו אינה תואמת את רוח ההסכם או את לשונו, שמדבר על ביצוע שלבים ולא שעות עבודה. סירובו של הנתבע לשלם בזמן אמת אינו מצדיק שינוי רטרואקטיבי של שיטת התמחור המוסכמת למחירון חיצוני.

קושי מיוחד עולה מתוך שיחות הטלפון, בהן הודה התובע (והנתבע לא חלק על כך) כי תפקידו המקורי נסב על עריכת תיקונים קלים בלבד לתוכניות האדריכל הקודם בהתאם להערות הבדוק, ואילו בפועל הרחיב הנתבע את היקף הדרישות וביקש ממנו תכנון מחדש והעלאת פתרונות יצירתיים למצוקה שנוצרה מול השכן. באותן שיחות ציין התובע במפורש כי הוא עושה זאת "לפנים משורת הדין" ומתוך רצון שהנתבע יהיה מרוצה, מבלי שבכוונתו לדרוש על כך תשלום נוסף. הלכה היא כי אדם אינו יכול לחזור בו ממתנה שניתנה ומחילה שהתבצעה; התובע אינו רשאי כעת לשנות את טעמו ולדרוש שכר שעותי על שעות עבודה שהוא עצמו הגדיר בזמן אמת כ"מתנה" וכמחילה.

לפיכך קובע בית הדין כי החישוב לא ייגזר ממניין שעות העבודה, אלא מרמת ההתקדמות המוכחת בפרויקט ביחס למחיר הגלובלי. התובע טען כי השלים 75% מהעבודה הנדרשת לצורך השלב של הגשת התוכניות למועצה (שלב ששוויו הכולל בחוזה עומד על 6,500 ₪, המורכבים מ-15% מקדמה ועוד 50% בהגשה).

על פי כללי הפשרה הקרובה לדין, ובסקלול המחילה על עבודת התכנון הנוספת, החליט בית הדין לזכות את התובע בשכר השווה ל-70% ממרכיב העבודה של השלב הראשון (מתוך סך של 6,500 ₪), כפי שיפורט בפרק הסיכום הכספי.

י. האם וכמה הנתבע חייב לשלם על הוצאות התובע עבור השרטטות?

סוגיה נוספת הדורשת הכרעה היא דרישתו של התובע לקבלת החזר מלא בגין התשלום ששילם לשרטטות מטעמו בסך 1,800 ₪.

התובע הציג בפני בית הדין תיעוד מפורט המעיד על ביצוע 15 שעות עבודה על ידי השרטטות, אשר התקיימו כולן בפרק הזמן שמחתימת החוזה ועד למועד שבו נוצרה אי-הבהירות סביב תוכניות הבנייה של השכן. הנתבע מצידו לא הכחיש את האותנטיות של התיעוד האמור ואף לא חלק על עצם ביצוע התשלום לשרטטות על ידי התובע.

בבואנו לקבוע את אופן התמחור של רכיב זה, יש לעמוד על אופיו הכלכלי של החוזה המקורי: אילו היה החוזה ממומש במלואו והפרויקט היה מגיע לסיומו המיוחל, הוצאות השרטוט היו נספגות כחלק מובנה בתוך שכר הטרחה הגלובלי שנקבע עבור המהנדס. ברם, משהופסקה ההתקשרות באמצע הדרך מסיבות מוצדקות, והתובע מקבל כעת שכר המבוסס על אחוזים בלבד מתוך רכיב העבודה ההנדסית, משתנה התמונה המשפטית.

עבודת השרטוט היוותה הוצאה ישירה, מוגדרת וקבועה ("לפני השטח") שיצאה מכיסו של התובע לשם קידום ענייניו של הנתבע. אין כל הצדקה כלכלית או הלכתית להחיל על הוצאה ריאלית זו את ההפחתה של תמחור אחוזי הביצוע (70% ממרכיב העבודה). החלת הפחתה כזו הייתה מביאה לחיסרון כיס מובהק של התובע בגין כספים ששילם לצד שלישי עוד בטרם נולדה המחלוקת.¹

לפיכך קובע בית הדין כי הוצאה זו ראויה להחזר מלא ובלתי תלוי. הנתבע מחויב לשפות את התובע בסך של 1,800 ₪ עבור שירותי השרטוט, וזאת בנוסף ובנפרד מהסכום שנקבע עבור רכיב עבודתו ההנדסית של התובע.

יא. האם הנתבע זכאי להחזר מקדמה?

משחויב הנתבע בתשלום לתובע בגין העבודה שבוצעה, נדחית ממילא הטענה להשבת המקדמה.

יב. סיכום החיובים

לאור האמור לעיל, נצרף את כלל הסכומים שחייב הנתבע לשלם לתובע:

1. החזר תשלום לשרטטות – 1800 ₪.

2. מרכיב עבודה עד הגשת התוכנית – $6500 - 1800 = 4700$. $4700 \cdot 70\% = 3,290$ ₪.

¹ הבנו מדברי התובע בדיון והדבר התחזק מתשובת התובע לשאלת בית הדין במהלך בזמן כתיבת בית הדין (שנשלח כמובן גם לנתבע להערותיו) שטענת ה-75% היה מצד רכיב העבודה ולא הסתמך על התשלום לשרטטות, באותה הוא תבע בנפרד.

3. ניכוי על מקדמה שכבר התקבלה – 1,500 ₪.

סך הכל – $1500 + 3290 - 1800 = 3590$ ₪.

יג. פיצוי בגין אבדן ימי עבודה

התובע עתר לקבלת פיצוי בסך 2,360 ₪ בגין אובדן ימי עבודה עקב הצורך בניהול הליך זה. בית הדין דוחה רכיב תביעה זה במלואו.

ההפסד הנטען בגין ביטול זמן וניהול ההתדיינות המשפטית אינו נחשב לנזק ישיר שהסב הנתבע לתובע, אלא לכל היותר לנזק עקיף ("גרמא"). בין הצדדים נתגלעה מחלוקת משפטית ועובדתית עמוקה, שבה – כפי שפורט לעיל – ניתן היה להבין את הרקע לעמדותיהם של שני הצדדים בזמן אמת. בנסיבות אלו, סירובו הראשוני של הנתבע לשלם לפי דעתו של התובע בטרם הוכרע הדין אינו מהווה מעשה היזק או התנהלות זדונית המקנה זכות לפיצוי בגין זמן.

יד. אגרת בית הדין

על פי המדיניות ההלכתית של רשת בתי הדין 'ארץ חמדה-גזית' ('חיוב בהוצאות משפט', תשע"ג), ברירת המחדל היא, שהצדדים מתחלקים ביניהם בתשלום אגרת בית הדין, למעט מקרים חריגים, בהם על פי שיקול דעת בית הדין, יש לחייב את אחד הצדדים במלוא התשלום, וכפי שכתוב בסעיף 7 להסכם הבוררות עליו חתמו הצדדים. חלק ממקרים אלו הם, כאשר בעל דין גרם לדיון שלא היה בו צורך, גרם להוצאות ברשלנות, או שלא שילם חוב ברור וכדו' (מדיניות הלכתית, שם, סעיף 4).

מכיוון שבמקרה דנן הייתה בין הצדדים שאלה אמיתית בנוגע לשאלה האם הנתבע חייב לשלם לתובע, וגם בנוגע לגובה החוב, הרי שלא מדובר בדיון סרק, ועל הצדדים להתחלק בתשלום אגרת בית הדין. התובע שילם 1,000 ₪ על אגרת בית הדין, ולכן הנתבע ישלם לו 500 ₪ כהחזר על כך.

טו. החלטות

1. הנתבע חייב לשלם לתובע 3,590 ₪ בתוספת מע"מ בתמורה לחשבונית ו/או קבלה עסקית כחוק.
2. הנתבע חייב לשלם לתובע 500 ₪ כהשתתפות בעלות אגרת בית הדין.
3. ניתן לערער על פסק דין זה תוך 30 ימים מהתאריך הנקוב למטה.
4. התשלומים יבוצעו עד 30 ימים מהתאריך הנקוב למטה.

פסק הדין ניתן בתאריך כ"ג בסיון תשפ"ו, 8 ביוני 2026

בזאת באנו על החתום

הרב יעקב שמידמן

הרב דניאל מן, אב"ד

הרב אריה יפרח